

Concluzii

Cred că discuția noastră de astăzi confirmă importanța excepțională a inițiativei partidului nostru, personal a tovarășului Nicolae Ceaușescu, de a propune ca program politic, moral și practic, asemenea măsuri care privesc toate sectoarele de educație, deci și problemele culturii noastre, problemele teatrului. Dezbateră în esență a sensurilor documentelor de partid ne relevă profunzimea și seriozitatea problemelor pe care conducerea le-a pus cu atita franchețe în fața noastră, și nu pentru prima oară. Este bine să subliniem aceasta, pentru că de aici derivă o serie de precizări pentru noi înșine, în sensul de a vedea cu mai mare atenție ce răspundere avem fiecare față de ceea ce n-a fost bine în activitatea teatrală și, pe baza acestei judecăți lucide, cinstite, în spirit comunist, să vedem tot ce trebuie făcut ca activitatea instituțiilor teatrale să răspundă înaltelor exigențe ideologice și artistice ale partidului.

Problemele ridicate în cuvîntarea tovarășului Nicolae Ceaușescu pornesc din interesele fundamentale ale poporului; de aceea, este bine că noi toți, români, maghiari, germani, care activăm în sectorul teatral, ne-am și angajat să facem din indicațiile secretarului general al partidului un program clar pentru activitatea instituțiilor noastre, pentru fiecare dintre noi.

Acest examen de conștiință s-a tradus acum într-un început de discuție serioasă, care trebuie continuată neapărat. Ne dăm cu toții seama ce rămîneri în urmă avem noi în legătură cu necesitatea aceasta spirituală, ideologică, de a clarifica, prin discuții principiale, o mulțime de probleme teoretice și practice ale mișcării teatrale. Toate instituțiile teatrale din țară, ca și A.T.M. și Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă trebuie, în perioada imediat următoare, să se ocupe sistematic de aceste probleme. Trebuie dezvoltat spiritul critic și autocritic și făcut din acest proces dialectic al judecății colective, în toate componentele fiecărei probleme, un proces normal, firesc. Trebuie, așa cum s-a spus, desfășurată o intensă muncă de educație marxist-leninistă cu înșiși educatorii.

Este bine că în cadrul discuțiilor, pe lângă directori de teatre, activiști culturali, artiști, regizori, critici, și-au spus cuvîntul și cîțiva dramaturgi. Subliniez importanța muncii lor, pentru că, totuși, teatrul începe de la text. Importanța textului trebuie mereu subliniată. Prin aceasta se subliniază și importanța ideii, a ideologice, a semnificațiilor. În ce privește numărul pieselor originale, în stagiunea trecută, nu ne putem plînge. În ce privește însă calitatea lor ideologică și artistică, avem multe lucruri serioase de gîndit. Cu discernămintul necesar, trebuie să selectăm tot ce este valoare artistică și educativă autentică, iar ceea ce este confuz, dăunător educației socialiste a publicului, să fie eliminat din repertoriu. Este cazul să nu ne mai grăbim să jucăm unele texte neîmplinite, chiar dacă au premise valoroase, pentru că nu facem un serviciu nici autorului, nici spectatorului. Prin aceasta, nu înțeleg că trebuie să așteptăm operele „ideale” și să nu mai jucăm nimic din dramaturgia originală. Însă tot așa de adevărat

este că, chiar între lucrările jucate în cinstea semicentenarului partidului, chiar între cele premiate, avînd premise dramaturgice, social-politice și morale interesante, unele, dintr-o lenevie a colaborării, n-au fost duse pînă la acel punct în care să poată fi socotite o reușită deplină. Fiind uneori vulnerabile sub aspect ideologic și artistic, asemenea texte merită să fie regîndite de autori și teatre, pentru a le putea relua în stagiunea următoare.

Au fost însă și citeva piese originale scrise de pe poziții ideologice greșite, așa cum a arătat pe larg referatul, introduse în repertoriul teatrelor într-un mod dăunător, cu bunăvoința directorilor, a comitetelor locale de cultură, a Direcției Teatrelor și, uneori, a conducerii C.S.C.A., deci și a mea. Asemenea texte, indiferent cui ar aparține, nu au ce să caute în repertoriul nostru teatral. „Absurdul”, chiar și ca formulă de teatru, este incompatibil cu lumea noastră rațională, cu construirea conștientă a unei societăți noi, avansate, cu idealuri înscrise în vaste planuri, puse pe de-a întregul în slujba omului.

Vorbînd despre prezența literaturii dramatice originale, cred că am mers pe o cale sănătoasă, stimulînd, solicitînd pe dramaturgii cei mai pricepuți din toate generațiile, în abordarea unei tematici actuale; dar și în acest sens avem încă de făcut serioase eforturi. Pentru a putea aborda cu mai multă profunzime aspectele multiple ale omului, ale societății noastre socialiste, desigur, dramaturgii sînt chemați, în primul rînd, să cunoască nemijlocit viața clasei muncitoare, a satului, viața tineretului, a marilor șantiere, a școlii. Este necesar să ne gîndim împreună la un program tematic, de colaborare colegială, la acel dialog merit să clarifice de la bun început anumite probleme filozofice și estetice, cu implicații în viața socială și politică, discutate altădată cu întîrziere, sau rămase în suspensie. Pe baza acestui program, teatrele, ca și C.S.C.A., vor angaja, încă de la începutul stagiunii 1971—1972, concursuri, contracte cu dramaturgii, comenzi și achiziții de noi piese. Literatura dramatică originală trebuie să dea tonul în orientarea socialistă, militantă, a repertoriului nostru, forța sa educativă. Există, de asemenea, multe lucrări de valoare, scrise îndată după eliberare, care merită să fie reluate de toate teatrele din țară.

În legătură cu repertoriul, care reprezintă programul ideologic și artistic, rațiunea de a fi a unei instituții teatrale, trebuie să ne gîndim foarte serios, de asemenea, la modul cum reprezentăm noi clasicii literaturii române. Tendința unora de a se „scăpa” de clasici este profund nesănătoasă, pentru că, lăsîndu-se deoparte clasicii români, pierdem sensurile unei lupte istorice dusă de acest popor, de oamenii luminați din trecut, de la care noi am preluat virtuțile luptei neînfricate pentru eliberarea națională și socială, pentru progres, pentru apărarea independenței și suveranității țării. Deci, trebuie să vedem în atitudinea față de operele clasice nu o simplă chestiune estetică sau de prezență a unui număr de titluri în repertoriu, ci o problemă politică extrem de importantă.

Tot legat de repertoriu, readuc în atenție necesitatea ca indicația expresă a tovarășului Nicolae Ceaușescu de a juca piese mai multe și mai bune din dramaturgia țărilor socialiste să fie privită de toți oamenii de teatru ca o indicație foarte înțeleaptă, ilustrare clară a politicii internaționaliste a partidului nostru, a consecvenței principilor sale. Sînt destule piese bune în aceste țări, pentru a nu le mai alege pe cele care prezintă anumite probleme într-un mod ce nu ar servi nici publicului de la noi, nici relațiilor culturale cu țările respective. Există un număr însemnat de piese sovietice, de exemplu, dedicate revoluției din octombrie, luptei eroice pentru triumful ideilor lui Lenin, piese care merită să fie mai des prezentate publicului nostru. La fel, din literatura tuturor celorlalte țări socialiste.

În legătură cu piesele din repertoriul universal, clasic și contemporan, se remarcă necesitatea de a selecta mai judicios, dînd întîietate acelor lucrări animate de ideile progresului, ale încrederii în om, în lupta sa pentru eliberarea de exploatare, de obscurantism, de toate raclele sociale și morale ale orînduirilor nedrepte, ale capitalismului contemporan. Sînt traduse multe piese bune, aparținînd unor mari scriitori occidentali progresiști, dar care nu sînt jucate decît sporadic; în schimb, unii directori de teatru, pentru a fi „la modă”, se dau în vînt după lucrări afectate de concluzii filozofice inacceptabile pentru societatea noastră. Dacă nu au fost înscrise în repertoriu foarte multe

piese de acest gen, în schimb ele au dat uneori tonul din punct de vedere al „evenimentului” artistic. În viața teatrală din ultimii ani, de multe ori, mai ales la anumite teatre din Capitală, evenimentul artistic s-a mutat de la piesa clasică românească, de la piesa contemporană bună, la piese mai mult sau mai puțin bune din dramaturgia occidentală. Această stare de lucruri, care nu are nimic comun cu dorința noastră de a cunoaște tot ce există mai semnificativ, mai progresist, în arta contemporană, cu nevoia de dialog și confruntare de pe poziții marxiste, trebuie înlăturată cu toată fermitatea. Este o gravă defecțiune a noastră, a tuturor, că am lăsat să pătrundă, uneori, pe scenele noastre anumite piese bulevardiere, comedioare simpliste și vulgare sau afectate de un „polițism” violent, absolut dăunător educației tineretului.

Selecția repertorială trebuie să fie o operă de cultură serioasă, de exigență artistică și ideologică, de discernămint critic făcut de pe pozițiile clasei muncitoare, ale ideologiei noastre comuniste.

În ce privește publicul, nu pot fi de acord cu aserțiunea că nu trebuie să ne îngrijim în mod special să nu scape lucruri neclare. Evident, în artă nu vor fi niciodată opere înțelese de toată lumea. Nu pentru o asemenea înțelegere stăruim, ci pentru eliminarea echivocului politic, a acelei ambiguități vinovate. S-a creat o adevărată obișnuință de cultivare a echivocului, apropoului, insinuării, ajungându-se pînă la trivializarea unor noțiuni politice, sociale, filozofice, scumpe societății noastre. Aici răspunderea noastră este categorică !

În legătură cu regia, ca și în toate celelalte sectoare ale artei, înțepenirea, împietrirea în experiențele trecutului ar fi dăunătoare. Nu cred că dorința regizorilor de a da o mai mare expresivitate contemporană, de a sensibiliza texte care aparțin istoriei teatrului, poate fi în principiu condamnată. Din nou, trebuie să judecăm concepția, poziția de pe care se fac aceste eforturi. În general, școala noastră de regie are talente reale, și nu putem spune că întreaga școală de regie este afectată de o concepție filozofică și politică străină de a noastră. Sînt mulți regizori buni, care au fost întotdeauna săritori față de textele autorilor dramatici contemporani. Trebuie totodată să spunem deschis că multe defecțiuni, în spectacolele pe care le-am vizionat, și din dramaturgia originală și din dramaturgia clasică și contemporană universală, se datoresc unei concepții teoretice și artistice greșite a regizorilor. Din dorința de a înnoi, ei au imitat, odată cu formele de expresie, și ideile, au transpus la noi și o filozofie care nu ne poate servi în educația comunistă, în primul rînd a artiștilor și în al doilea rînd a publicului. Simțul măsurii trebuie să primeze și aici, să vedem cu luciditate tot ce este bun, pentru a păstra, iar ce nu este bun, să dăm hotărît la o parte.

Așa cum s-a subliniat în cuvîntarea tovarășului Nicolae Ceaușescu, noi trebuie să judecăm aceste fenomene cu sentimentul că fiecare răspunde în calitatea lui de comunist, fie că este, fie că nu este membru de partid. Multe din lipsurile grave care există în teatrele noastre se datoresc tocmai lipsei de răspundere, lăsării acestei răspunderi numai pe seama Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă. Uneori, noi înșine am abdicat de la principialitate, de la acele relații de răspundere pe care trebuia să le instaurăm. Fiecare trebuie să-și scruteze conștiința și să tragă toate concluziile pentru ce avem de făcut de acum încolo.

O răspundere foarte serioasă revine directorilor de teatru. Noi ne-am străduit ca în anii aceștia să promovăm în fruntea unor teatre oameni competenți, artiști cu prestigiu. Modul în care tovarășul Radu Beligan a examinat activitatea Teatrului Național și programul său de îmbunătățire a acesteia este un mod serios, profund, făcut cu răspundere politică. Este adevărat că pretențiile noastre față de Teatrul Național sînt mari : sînt așa și pentru că este condus de Radu Beligan. De aceea, dorim ca și în privința alcătuirii repertoriului, în stagiunea care vine, el să fie exemplu pentru toate celelalte instituții din Capitală și din țară. Aceasta înseamnă, pe de o parte, să scuture praful nu numai de pe unele decoruri vechi, dar și de pe unele concepții ; pe de alta, să nu devină nici laborator de creație în genul studiourilor, în sensul care li s-a dat uneori la noi, de experimentalism continuu. Teatrul Național trebuie să confirme, nu să dibuiască, să ducă o politică consecventă.

Ar fi de discutat despre multe teatre. Teatrul din Timișoara a dorit să devină teatru național, dar dacă va continua să-și alcătuiască defectuos repertoriul, nu va justi-

fica încrederea ce i s-a acordat. Teatrul Național din Iași și direcția sa ne-au pricinuit intrucitva o deziluzie. Există acolo o poftă de a experimenta pe toate coridoarele; or, într-un oraș cu o asemenea tradiție, cu un tineret studios, cu o dezvoltare social-economică puternică, cu interes pentru cultură și cu o mare sensibilitate a publicului, obligațiile teatrului și deci și ale directorului sînt cu mult mai mari decît rezultatele obținute. Teatrul „Bulandra” cu forțele sale de creație, cu reușitele pe care le-a avut chiar și în perioada aceasta extrem de inegală, are obligații morale și politice foarte serioase, tocmai în direcția angajării politice, marxist-leniniste, a repertoriului. Teatrul de Comedie, care a pornit bine, și-a dobîndit prestigiu, a decăzut în ultima stagiune. Crede oare Teatrul de Comedie că boala aceasta a vulgarității și a trivialității îi poate conferi un blazon de modernitate? Teatrul din Bacău, Teatrul Mic au avut și ele în stagiunea aceasta defecțiuni serioase. Toate aceste greșeli, care trebuie examinate cu multă atenție, nu pot fi înputate numai directorilor. Cred că și organizațiile de partid și organizațiile sindicale din teatre au mult de făcut pentru a înlătura aceste lipsuri. Rolul lor nu se mărginește la a da indicații generale, a critica din cînd în cînd pe cite un director, ci constă în primul rînd în a milita pentru țînuta ideologică și pentru politica culturală a teatrelor.

Ați citit cu toții criticile foarte severe, dar justificate, aduse de tovarășul Nicolae Ceaușescu Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă, conducerii acestui Comitet. În cadrul căreia am lucrat și eu. Tendința de a rezolva uneori problemele într-un mod funcționăresc, nu pe cale politică, a fost falimentară. Aici este principala noastră vină, ca activiști de partid; de multe ori, în loc să fim consecvenți cu părerile noastre în sens politic juste, am dat dovadă de lipsă de exigență, am cedat în fața unor presiuni. Făcîndu-mi aceste reproșuri în fața dv., trebuie să spun deschis că i-ați cruțat destul de mult în discuția de astăzi și pe tovarășii de la Direcția Teatrelor; fiind direcție de specialitate, multe dintre lipsurile analizate aici aparțin și acestei direcții, unde lucrează cîțiva oameni cu o serioasă experiență, care, tocmai de aceea, ar fi trebuit să fie mult mai exigenți, în sensul în care am discutat.

Comitetul de cultură și artă a devenit acum un organism de partid și de stat. În noua formulă de conducere, cu răspunderea mare care i s-a dat vom face totul pentru instaurarea spiritului de partid în întreaga activitate culturală, ceea ce va duce la mai multă exigență, și la predominanța unei gândiri și atitudini realiste în activitatea acestor instituții atît de importante pentru cultura țării noastre.

Nu pot să trec cu indiferență pe lingă răspunderea criticii de specialitate. Este realmente jenant ca, într-o serie de probleme extrem de importante, activitatea unor colective de oameni serioși, de artiști cu nume și prenume, să fie judecată de critici improvizați, care amestecă citeva noțiuni confuze, dar dau sentințe foarte dureroase. Nu numai în sectorul teatral, dar și în alte sectoare, s-au improvisat tot felul de asemenea critici. Chiar și la criticii calificați s-a manifestat fenomene de laudă exagerată a unor formule contradictorii și chiar a unor spectacole dăunătoare. Nu a existat o analiză a ideilor, a filozofiei unor piese, ci au apărut niște considerații de formulă! Din păcate, uneori asemenea considerații au ajuns chiar în presa de partid. Criticii din presa cultural-artistică, a Uniunii Scriitorilor și a Comitetului de Stat, nu au fost la înălțimea exigențelor vieții ideologice și culturale din perioada aceasta.

O colaborare apropiată între conducerile teatrelor și dramaturgi, între teatre și comitetele județene, între toate aceste instituții și C.S.C.A. este absolut necesară pentru a elabora un program de creație dedus din preferințele tematice ale fiecărui dramaturg, pe care noi să-l putem înfățișa conducerii partidului ca un angajament al dramaturgilor, al instituțiilor teatrale, pentru ca în stagiunea ce urmează să putem răspunde chemării tovarășului Nicolae Ceaușescu de a aborda problemele mari ale societății românești, ale istoriei noastre, ale omului din această epocă de mari înfăptuiri, acestui elan revoluționar care caracterizează poporul nostru, politica partidului nostru. Cred că puterea de creație a tuturor dramaturgilor noștri, a tuturor factorilor care gîndesc programul ideologic și politic al teatrelor, ne îngăduie să găsim formele cele mai bune în colaborare.

Sînt convins că stagiunea viitoare va fi o stagiune de piese bune, de spectacole remarcabile din dramaturgia națională și universală, de calitate artistică și ideologică înaltă.